

Дмитро Шевчук
Острого (Україна)

**«ХТО ТАКІ УКРАЇНЦІ...»:
РЕФЛЕКСІЇ НА ПОЛЯХ КНИГИ
МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО**

«Хто такі українці і чого вони хочуть» – це збірник статей Михайла Грушевського, які присвячені політичним проблемам. Попри те, що були вони написані на початку ХХ століття, їх актуальність не втрачена. Ідеї Грушевського звучать надзвичайно гостро з огляду на події сьогодення.

Хочу презентувати декілька рефлексій, які виникали в контексті ознайомлення з текстами Михайла Грушевського:

– Яким повинен бути той новий лад, котрого прагнуть українці? Питання «нового ладу» сьогодні звучить дуже гостро. Посткомуністичні трансформації, що мають місце в нашій державі від початку 90-х років минулого століття, перетворили проблему політичного ладу на перманентний мотив. Яким має бути цей порядок? Як сформувати українську республіку. В працях Михайла Грушевського знаходимо характеристики цінностей, на які має спиратися політичний порядок, до котрого прагнуть українці. Передусім це свобода – «кожен повинен мати свободу висловлювати свої гадки живою мовою і друкованим словом...». Другою цінністю є рівність – «окрім свободи українці як завжди добивалися, так і тепер хочуть рівності для всіх людей».

– Якою має бути армія? В одній із статей Михайла Грушевського поміщено міркування про армію. Будівництво армії невіддільне від українського патріотизму. Доволі схоже на нашу дійсність звучать слова із книги: «Вимагання державного патріотизму в наших вухах звучить по своїй новості ще доволі не звикло. Ще більш незвикло, навіть дико будуть звучати заклики до культури ар-

мії...». Незвиклість цих закликів у «наших вухах» зумовлена тим, що незалежна Україна мало приділяла уваги справжній реформі збройних сил. Війна на Донбасі продемонструвала неготовність протистояти агресії. А відтак, дуже справедливим є зауваження Михайла Грушевського про те, що «на армію... не шкода буде великих засобів, великих вкладів, значної частини бюджету, тому що вона буде, як я сказав, не чимсь чужорідним, чужим і ворожим демократії й культурі, а її засобом. Але поставити її так, повторюю можна не паперовими законами і розпорядженнями, навіть не багатими асигнуваннями, а живою працею самого громадянства».

– Нація. Що потрібно для того, аби українська нація розвивалася і не відчувала загрозу в умовах сучасності. Знову ж таки, рекомендації, які знаходимо на сторінка «Хто такі українці...» доволі універсальні. Не варто ходити давніми протоптаними стежками. Варто «скріпитися» і шукати свій новий шлях. «Україна, – пише Грушевський, – не може йти далі старими стежками – ні тими, якими волікло її силоміць насильницьке московське правительство, ні протоптаними слідами буржуазних держав Заходу».

Безперечно, це лише фрагмент того, на що нашоухують ідеї Грушевського. Головна мета цих текстів – показати фундамент, на який ми можемо спиратися і розвиватися нормально, зберігаючи «нашу фізіономію, наші політичні і соціальні здобутки, нашу державну й економічну незалежність».

Список основних джерел та літератури:

1. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К. : Т-во «Знання» України, 1991.